

Aan het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
Minister Eppo Bruins
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Naarden, 17 april 2025
Ref.: 902-0417/ML/es

Betreft: Reactie internetconsultatie Wijziging Archiefwet i.v.m. AVG Overweging 158

Geachte heer Bruins,

Als Koninklijke Vereniging voor de Archiefsector in Nederland (KVAN) juichen wij dit voorstel tot wetwijziging van harte toe. In onze reactie op de waarschuwingsbrief van de Autoriteit Persoonsgegevens over het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) dd. 22 januari 2025 hebben wij u opgeroepen om met spoed Overweging 158 te implementeren in de Nederlandse wetgeving.

Wij zijn verheugd, dat dit nu gebeurt en dat de wijziging zich niet beperkt tot oorlogsarchieven, maar ook toepasbaar is op andere archieven met bijzondere en/of strafrechtelijke persoonsgegevens. De wijziging geeft de archivaris extra instrumenten in handen om een goede afweging te maken tussen het maatschappelijk belang van openbare archieven en de privacy, iets waarmee onze beroepsgroep overigens al eeuwenlang zeer vertrouwd is. Voor de categorale instellingen biedt deze wetwijziging echter nog geen oplossing. Daarop komen wij aan het eind van deze reactie terug.

De directe aanleiding voor dit wetsvoorstel is de kwestie CABR. Dit is qua karakter en omvang een uniek archief en de aanpak van het project Oorlog voor de Rechter is ook bijzonder, want technisch zeer innovatief. Als beroeps- en branchevereniging voor de archiefsector bezien wij deze wetwijziging echter breder, ook waar het gaat om de meer voorkomende gevallen van archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens en de tot nu toe gangbare praktijk van (online) toegankelijkheid van archieven in het algemeen. Vanuit die invalshoek kunnen wij ons in grote lijnen vinden in het wetsvoorstel.

Echter, wij zien ook enkele uitvoeringsproblemen op de archiefsector afkomen bij het voorstel in zijn huidige vorm. In volgorde van de zwaarte voor onze beroepsgroep zijn dat:

Vervaging grens tussen openbaar en beperkt openbaar archief

In de eerste plaats het vervagen van de grens tussen openbaar archief enerzijds en beperkt openbaar archief anderzijds, zie de artikelen I (C-D) en II (C-D).

Archiefinstellingen hanteren een strikte scheiding tussen openbare en beperkt openbare archieven, elk met een eigen regime. Door de mogelijkheid beperkt openbare archieven online beschikbaar te kunnen stellen wordt deze grens onduidelijk.

Het Beleidskompas stelt dat het op te lossen probleem is, dat archieven die volgens de wet openbaar worden, mogelijk nog gevoelige persoonsgegevens bevatten. Dit klopt: het CABR bijvoorbeeld was juist een archief dat bij wet openbaar zou worden per 2025. Breder in de archiefsector gaat het eveneens om archieven die na afloop van de beperkingstermijn openbaar worden, maar waarbij niet waterdicht uitgesloten kan worden dat er nog gevoelige gegevens in zitten.

De oplossing ligt dan niet in het mogelijk maken van online publicatie uit beperkt openbare archieven. Dat zou voor de sector verwarrend en onwerkbaar zijn en daarmee een nieuw probleem scheppen.

Wij stellen voor de scheiding tussen beperkt openbaar en openbaar in stand te houden. Waarbij het via de voorgestelde procedure, zoals beschreven onder ID en IID van het voorstel, bij zwaarwegend algemeen belang en onder strikte voorwaarden mogelijk wordt archieven waarin mogelijk nog bijzondere en strafrechtelijke gegevens voorkomen, online beschikbaar te stellen.

Concreet kan aan het voorgestelde artikel 17.5 in de oude wet en 8.3 in de nieuwe wet toegevoegd worden, dat het hier gaat om archieven waarin géén bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens voorkomen. Vervolgens kunnen de woorden 'beperkt openbaar' worden geschrapt uit het nieuwe artikel 17a en 8.4a. Daarmee worden de artikelen 17-17a en 8.4-8.4a een begrijpelijker en meer doorlopend geheel. Daarmee kunnen archiefinstellingen goed uit de voeten. Daarnaast merken we op dat het noodzakelijk is om in de tekst op te nemen dat het hier gaat om 'reproducties van' archiefbescheiden c.q. documenten: we hebben het hier over scans van analoge originelen.

Professionaliteit van de archivaris

Ten tweede een punt, dat de professionaliteit van de archivaris raakt. Deze onafhankelijke professional is ervaren in en gewend om, op vrijwel dagelijkse basis, een zorgvuldige belangenafweging te maken tussen openbaarheid en privacybescherming, in elk specifiek geval. Dat dit in de praktijk prima verloopt is onder meer af te lezen aan het feit, dat er niet of nauwelijks klachten binnenkomen over onze sector bij de toezichthouder Autoriteit Persoonsgegevens. In de voorgestelde wijziging onder I en IIB én onder I en IID wordt de mogelijkheid geïntroduceerd van een AMvB waarin nadere regels worden gesteld aan deze belangenafweging. Onze zorg is, dat daarmee de professionaliteit van de archivaris onnodig wordt ingeperkt, en aan zijn onafhankelijkheid wordt getornd. Wij ontraden dan ook de beide AMvB's.

Tekst van voorgesteld nieuw artikel 7.5

Het derde punt is de verwoording onder IIB, die afwijkt van die onder IB. Onder IIB wordt artikel 7.5 van de nieuwe Archiefwet gewijzigd als volgt:

*Het verantwoordelijk overheidsorgaan beperkt de openbaarheid **in ieder geval** alsnog, indien een of meer van de beperkingsgronden, bedoeld in artikel 7.2, eerste lid, van toepassing zijn.*

Onder 7.2 vallen ook de bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens. Omdat dit zo absoluut is gesteld, geeft dit onduidelijkheid en lijkt het haaks te staan op de voorgestelde wijziging onder IID, waarin het juist onder voorwaarden mogelijk wordt om de bewuste persoonsgegevens wél beschikbaar te stellen. In de Memorie van Toelichting op pagina 23 onder 2.4.7. staat, dat het juist de bedoeling is bij het achteraf beperken in openbaarheid een belangenafweging te maken. Het zou dus

beter zijn, hier ruimte voor een afweging te laten, bijvoorbeeld ‘kan beperken’.

De wijziging van artikel 15.2 huidige Archiefwet, voorgesteld onder IB is minder absoluut gesteld (*Na overbrenging kan de zorgdrager...niet alsnog beperken...tenzij de voortdurende openbaarheid van die archiefbescheiden onaanvaardbaar zou zijn...*) en maakt wél een afweging mogelijk.

Awb - status besluiten

Het vierde punt van ons commentaar betreft de Awb-status (in het tweede geval met ter inzage procedure) van twee nieuw geïntroduceerde beslissingen: de voorwaarden, te stellen aan inzage in beperkt openbaar archief (zie I en IIB) en de beslissing om archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens, bij zwaarwegend algemeen belang, onder strikte voorwaarden via internet beschikbaar te stellen (I en IID).

Ook dit raakt aan de professionaliteit van de archivaris, die met zijn medewerkers zeer wel in staat kan worden geacht om de bewuste beslissingen te nemen met alle zorgvuldigheid die daarbij hoort. De ervaring leert zoals gezegd, dat dat in de praktijk niet of nauwelijks tot klachten leidt.

In de voorgestelde nieuwe artikelen 17a oude wet en 8.4a nieuwe wet wordt de ‘beheerder van de archiefbewaarplaats’ of de ‘archivaris’ genoemd als degene die deze beslissing neemt. Omdat beheerder en archivaris geen bestuursorgaan zijn, kunnen hun besluiten onzes inziens ook geen Awb-status krijgen. Alternatief zou zijn de zorgdrager c.q. bestuurlijk verantwoordelijke deze beslissing te laten nemen.

Burgers die het niet eens zijn met genoemde beslissingen, kunnen hun bezwaar uiten bij de bewuste archiefinstelling. Onze beroepsgroep staat er garant voor, dat zij dan altijd worden gehoord en daarop wordt gehandeld. Ook staat voor burgers, die de beslissingen bestrijden, de gang naar toezichthouder en rechter natuurlijk steeds open.

Categorale instellingen en koppeling met UAVG

Een apart punt vormt de toepassing bij de categorale instellingen, zoals bijvoorbeeld Beeld en Geluid, NIOD, Katholiek Documentatiecentrum, Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Bij deze wijziging van de Archiefwet blijven zij buiten beeld, want ze vallen niet onder de huidige of nieuwe Archiefwet. Het publiek gaat (terecht) dienstverlening ook van hen verwachten, soortgelijk aan de dienstverlening die u met dit wetsvoorstel beoogt.

In artikel R van het voorstel-Verzamelwet gegevensbescherming wordt ‘archivering in het algemeen belang’ zoals bedoeld in artikel 45 Uitvoeringswet AVG ook van toepassing op categorale archiefinstellingen en niet alleen op archiefbewaarplaatsen. Dit mede op eerder verzoek van de KVAN.

Het is daarom noodzakelijk dat, in verlengde van de wijziging die het voorstel-Verzamelwet gegevensbescherming beoogt, de voorziening die u met het onderhavige voorstel in de Archiefwet realiseert ook in de Uitvoeringswet AVG wordt neergelegd. Wij zullen ons daarvoor graag samen met u inspannen.

Beschikbaarheid voor toelichting

Uiteraard zijn wij bereid, een en ander mondeling of schriftelijk nader toe te lichten.

Wij hopen dat deze brief leidt tot verbetering van de voorstellen, zodat deze geen uitvoeringslasten veroorzaken voor de archiefsector. Ook hopen wij op een snelle invoering van de wijziging, waarvan naar onze overtuiging alle gebruikers van archieven in Nederland en de archiefsector zullen profiteren.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Bert de Vries', written over a faint horizontal line.

Bert de Vries
Voorzitter KVAN